

Ekologický pobytový program

Mizící hmyzíci aneb Nech brouka žít

v rámci projektu:

Zahrada plná života - EVVO pro děti s poruchami sluchu

Anotace:

Hlavním tématem celého pobytu je život hmyzu. Motto „Mizící hmyzáci aneb Nech brouka žít“ se bude objevovat napříč celým programem a určuje tak zaměření veškerých činností. Jde o hravý a přitom poučný program, který je založen na fantazijním příběhu a je protkán pestrou škálou aktivit.

Při svém příjezdu se děti od lektorů, kteří vystupují v rolích členů organizace (viz níže), dozvídají, že zdejší oblast ovládá podivný skřet, který ve své blízkosti nesnese nic živého. Tento mazaný padouch záhy pochopil, že pokud nebude na Zemi existovat žádný ze zástupců řádu hmyzu, časem zahynou i ostatní živí tvorové, neboť i jejich životy závisí na existenci hmyzu na planetě. Přítomní žáci byli Radou starších mezinárodní organizace „Za život hmyzu“ vybráni, aby se v rámci utajené expedice s příznačným názvem „Nech brouka žít“ pokusili řádění zlého skřeta zastavit. Situace je kritická, je třeba jednat rychle. Podaří se žákům přemoci zlého skřeta? Během programu budou žáci plnit úkoly/výzvy. Každá splněná výzva znamená oslabení ničivého skřeta. Pokud se žákům podaří v průběhu pobytu splnit všechny výzvy, ničivou skřetí moc nakonec přemůžou a stanou se tak členy organizace „Za život hmyzu“. Na konci programu proběhne slavnostní přijetí žáků mezi její řádné členy. Mise však tímto aktem nekončí. Novopečení členové organizace mají v budoucnu významné poslání: šířit své nové poznatky dál, mezi nevědoucí lid.

Metodika programu využívá:

Celostní učení, zážitkovou pedagogiku, arteterapii, dramatickou výchovu (+ další výrazové prostředky – výtvarno, hudba, tanec), badatelsky orientované výuky, rolových her a reflexe jednotlivých aktivit i celého bytového programu v závěru.

Jednotlivé aktivity tým lektorů upravuje podle věku a stupně postižení žáků.

Délka trvání: 5 dnů

Cílová skupina: Žáci se sluchovou vadou - 1. stupeň

Optimální počet účastníků: 15 - 20

Požadavky na účastníky: komfortní oblečení do terénu

Cíle programu:

- Rozvoj týmové spolupráce mezi spolužáky, socializace
- Žák získá nové poznatky o živočišných třídách hmyzu a chápe význam této živočišné třídy pro zajištění života na planetě Zemi.
- Žák vnímá rozmanitost přírody
- Žák procvičí jemnou motoriku a citlivost těla při aktivizačních a dramaterapeutických aktivitách
- Žák rozvíjí kreativitu při tvůrčích výtvarných aktivitách: práci s přírodninami, různými materiály, barvami.

Zařazení dle RVP PV:

Průřezová témata: Environmentální výchova

Vzdělávací oblasti: Člověk a jeho svět

Tématické celky: Rozmanitost přírody

Rozvíjené klíčové kompetence: k učení, komunikativní, sociální a interpersonální, k řešení problémů

Mizící hmyzáci aneb Nech brouka žít

v rámci projektu:

Zahrada plná života - EVVO pro děti s poruchami sluchu

Datum vzniku: 2022**Délka programu:** 5 dnů**Čas přípravy před programem:** 15 - 60 min. před každým blokem dle náročnosti**Prostředí:** louka**Harmonogram pobytu**

	Dopolední blok 9.00 – 12.00 hod	Odpolední blok 14.00 – 17.30	Večerní blok 19.00 – 20.30
1. den	příjezd, ubytování, organizační informace	I. Blok: Poznejme se a prozkoumejme okolí (uvítání, motivace)	II. Blok: Co jsme dnes prožili
2. den	III. Blok: Hmyzí hemžení	IV. Blok: Nech brouka žít – dramatický odpich	V. Blok: Slavnostní vernisáž
3. den	VI. Blok: Dovádění v lese	VII. Blok: Potravní řetězce - dramatické hmyzí etudy	VIII. Blok: Oheň
4. den	IX. Blok: Kůrovci v řetězci	X. Blok: Čmelák, slunéčko a další – dramatické pásmo	XI. Blok: Za svatojánskými broučky
5. den	XII. Blok: Výhra nad skřetem	odjezd	

Pomůcky: (použitý materiál, materiálové zásobení):

Kreativní potřeby (papíry, barvy, nůžky, lepidlo, barvy aj.), pomůcky k bádání (lupy, krabičkové lupy, stopky, určovací klíče, lana apod.), sportovní náčiní (míče, švihadla, lana aj.), šátky (ty si děti přinesou z domu) ...

PODROBNÝ SCÉNÁŘ AKTIVIT

Součástí každého dne bude **ranní rituál**, který bude probíhat formou **rozcvičky**. Rozestavění žáků v jejím rámci bude kruhové. Rozcvička bude sestávat ze dvou částí:

a) V rámci **fyzické části** dbá předcvičující na to, aby bylo protaženo a rozhýbáno adekvátně celé tělo. (Pojetí tělové rozcvičky se může odvíjet od jednotlivých předcvičujících, kteří se z řad lektorů každý den střídají – rozcvička zaměřená na protažení těla, jóga, taneční rozcvička, bojová umění, forma pohybových her apod.; nebo může vycházet z žáků, kdy každý z nich vybírá následující cvik.)

b) Druhou částí bude **rozcvička hlasová a mluvní**. Ta bude vycházet z klasických cvičení pro **aktivaci mluvidel a rozhýbání obličejových svalů**. Tuto rozcvičku můžeme částečně zpracovat v tématu hmyzu. Děti budou pískat tence – ííí – jako komár. Bzučet bzz – jako včela a hlouběji mmm – jako čmelák.) Bude se pracovat s intenzitou zvuku a budeme se věnovat rovněž dechovým cvičením.

Po večerním bloku zařadíme každý den před večerkou ještě **večerní rituál**, kterým bude hra na Kouzelnou oponu, případně relaxační kruh. Otevřením hracího prostoru žáci vstupují na scénu – zde je prostor pro rituál jednotlivce, nebo i skupiny. Půjde o imaginární svět, ve kterém žáci vyjádří svůj zážitek z proběhlého dne nebo může jít o imaginární svět plný různých fantastických věcí, zvířat a dějů.

Legendu i jednotlivé aktivity lektoři upravují po dohodě s doprovázejícími pedagogy a na základě stupně postižení žáků.

I. BLOK: Pondělí odpoledne

Název bloku: Poznejme se a prozkoumejme okolí

Aktivita č. 1: **ÚVOD DO PROGRAMU**

Dílčí cíl aktivity: seznámení se s linkou programu

Prostředí: venku nebo v místnosti

Pomůcky, materiál: fáborčky na označení stezky, dopis od “Rady starších”

Čas na přípravu: 15 min (před programem v rámci odpoledního klidu).

Čas na aktivitu: 45 min.

Podrobný popis aktivity: Lektoři žákům oznámí, že mají ve skutečnosti dvě identity. Vedle svého lektorského působení zastávají další, neméně důležitou funkci, a sice že jsou členy organizace „Za život hmyzu“. Přítomní žáci byli vybráni do tajné mise na záchranu hmyzu jako elitní skupina. Více informací o svém poslání se žáci mohou dozvědět z dopisu Rady starších,

kteřý vřak byl důkladně ukřyt v zahradě centra, aby k němu neměly přístup nepovolane osoby. V zahradě se řáci vydají po vyznačené stezce hledat dopis. V průběhu cesty plní rozličné úkoly s hmyzí tematikou (např. správně poskládat vývojová stádia vářky, včely, předvést roj včel apod.), za kařký splněný úkol dostanou novou indicii a posunou se k následujícímu stanoviřti s úkolem a další indicií v řadě. Na konci stezky naleznou dopis Rady starřích adresovaný účastníkům tajné mise. V dopise je popsána situace ohrožení hmyzu skřetí hrozbou (viz legenda). řáky čeká během pobytu nelehký úkol: musí porazit zlého, vše řivé ničícího skřeta. Organizace vřak doufá, že společnými silami řáci zvládnou obtížný úkol splnit.

Následně řáci v kruhu postupně pantomimou vyjádří, jaké pocity v nich vyvolává hmyz (jakýkoliv obecný nebo konkrétní, necháme to na řácích) – je to informace pro ně a pro lektory, ke které se bude v průběhu pobytu vracet.

Aktivita č. 2: VRÁNA K VRÁNĚ SEDÁ NEBO MOUCHA K MOUŘE?

Dílčí cíl aktivity: kooperace, spolupráce, neverbální komunikace, rozdělení do skupin

Prostředí: venku nebo ve větší místnosti

Pomůcky, materiál: samolepky se čtyřmi druhy hmyzu, jedna samolepka pro jednoho účastníka

Čas na přípravu: 2 až 5 min.

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: řáci se postaví do kruhu, zavřou oči a nemluví. Lektor/ka nalepí kařdemu na čelo samolepku s obrázkem hmyzu. Měl/a by dbát na to, aby řáci stojící vedle sebe, nebyli označeni stejným druhem hmyzu a přitom byl nalepen stejný počet samolepek od kařdeho druhu hmyzu. Pak mohou řáci otevřít oči. Jejich úkolem je utvořit skupinky s těmi, co mají na čele samolepku se stejným druhem hmyzu. Nesmějí vřak při tom mluvit a sundávat si samolepky z čela. Hra zdůrazňuje význam spolupráce mezi sebou a neverbální komunikaci.

Aktivita č. 3: CO TU PATŘÍ A NEPATŘÍ?

Dílčí cíl aktivity: procvičení pozornosti, schopnost orientace, spolupráce

Prostředí: louka

Pomůcky, materiál: 10 až 15 věcí, co nepatří do přírody (láhev, plechovka, sáček aj.), papír s nákresem okolí (mapka) a tuřka pro kařdou skupinku dětí, karton na podložení mapky, určovací klíče

Čas na přípravu: 30 min (v době poledního klidu).

Čas na aktivitu: 45 min.

Podrobný popis aktivity: Lektorři v přírodním prostředí poblíž centra (louka), kde se nachází zároveň i zajímavé rostliny či řivočichové (mravenci aj.), rozmístí různé předměty, které nepatří do přírody. řáky rozdělí do skupinek po pěti (třeba na základě předchozí hry). Vymezí pro řáky prostor, kde se mohou pohybovat, a ti mají za úkol v tomto prostoru najít všechny věci, které nepatří do přírody (celkový počet jim lektor/ka sdělí předem). řáci se pak pokusí zaznačit do mapy místo, kde našli daný předmět a připiřou název. Snaží se pohybovat tak,

aby nenapověděli ostatním skupinám. Zároveň je jejich úkolem do mapy zaznačit určený počet rostlin a živočichů, které během hledání objeví, ale musí znát jejich název. Pomoci jim mohou určovací klíče.

Tip: Pokud chcete hru ještě zpestřit, je možné žákům povolit mít jeden telefon s fotoaparátem na skupinku, ale bez možnosti dat. Žáci budou mít za úkol nafotit celkem 5 rostlin či živočichů, jejichž jména neznají. Po skončení hry tyto obrázky ukážou ostatním žákům a lektorům a budou se snažit správně pojmenovat, co na nich je. Pokud se jim to nepodaří, tak vymyslí název podle fantazie.

Aktivita č. 4: **OBYDLÍ PRO HMYZÁKY A JINÉ ŽIVOČICHY**

Dílčí cíl aktivity: seznámení se včelami samotářskými, rozvoj fantazie, tvořivosti, spolupráce

Prostředí: louka

Pomůcky, materiál: vše, co najdeme v lese, ilustrace včel samotářských

Čas na přípravu: 0 min.

Čas na aktivitu: 85 min

Podrobný popis aktivity: Lektor žákům ukáže ilustrace včel samotářských a zjednodušeně vysvětlí způsob jejich života i jejich užitečnost. Skupiny žáků mají za úkol vytvořit domečky pro včely samotářské nebo jiný hmyz. Mohou použít jakýkoliv přírodní materiál, který naleznou v okolí (šišky, mech, větvičky, kamínky aj.), fantazii se meze nekladou. V obydlí se může nacházet ložnice, koupelna, spižírna, garáž.. Je důležité, aby žáci v rámci svých skupin spolupracovali, rozdělili si role (architekt, zedník, sběrač materiálu, mluvčí..) a zapojili se všichni. Na vytvoření mají 60 minut. Pak společně s ostatními žáky z jiných skupin postupně obejdou všechna vytvořená obydlí a řeknou, co se jim na nich líbí, a snaží se uhodnout, pro jaké zvíře bylo obydlí postaveno.

Tip: Stavění domečků je možné ztížit tím, že každá skupina žáků nebude moci používat jednu dostupnou přírodní věc. Například první skupina nebude moci používat kamínky, druhá větvičky atd.

II. BLOK: Pondělí odpoledne

Název bloku: Co jsme dnes prožili

Aktivita č. 1: **TAJNÝ SIGNÁL MISE**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, rozvoj komunikace, fantazie

Prostředí: exteriér nebo prostornější interiér

Pomůcky, materiál: papír a psací potřeby, výtvarné potřeby

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 30 min.

Podrobný popis aktivity: Žáky rozdělíme do skupin. Jako elitní jednotka účastníci se tajné mise jsou žáci vyzváni k tvorbě vlastního loga a vlastního „signálu“, tj. jakéhosi motivujícího pokřiku. Záleží na skupině, jak se tohoto úkolu ujmou, zda vymyslí určité motto ve verších,

zda zahrnou nějakou jednoduchou choreografií či zvolí nějaký konkrétní nápěv. Tento „tajný signál“ bude jako motivace využíván v následujících dnech, stane se startem pro další aktivity tajné mise za záchranu hmyzu, stejně jako součástí dramatických „hmyzích“ etud.

Pokud se Žáci nemohou dohodnout, napíše několik verzí signálu na papír a v následujícím dni budou hlasovat s tím, že mohou dát maximálně dva hlasy. Vybrán je ten signál, který měl nejvíce hlasů.

Aktivita č. 2: **MYSLÍM SI, ŽE ANO - MYSLÍM SI, ŽE NE.**

Dílčí cíl aktivity: reflexe, zpětná vazba, sdílení názorů

Prostředí: exteriér nebo prostornější interiér

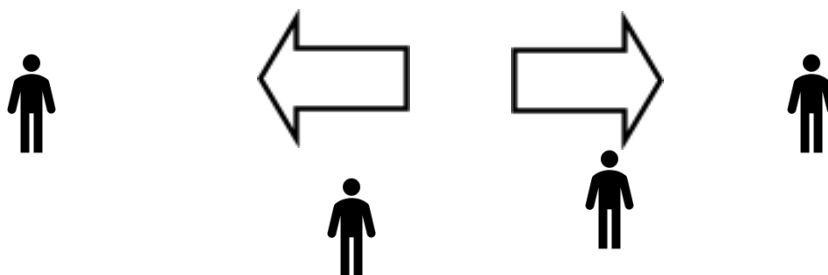
Pomůcky, materiál: lano, A4 papír s šipkou a nápisem ANO ukazující vlevo, A4 papír s šipkou a nápisem NE ukazující vpravo

Čas na přípravu: 30 min. (příprava otázek)

Čas na aktivitu: 60 min.

Podrobný popis aktivity: Lektor/ka místnost rozdělí lanem a na jednu stranu lana dá šipku s ANO a na druhou s NE. Vysvětlí Žákům pravidla aktivity. Pravidla tkví v tom, že lektor/ka vysloví nějakou uzavřenou otázku, např. „Myslíte si, že jste se dnes dozvěděli něco nového?“ Žáci na danou otázku odpoví tak, že si stoupnou na stranu, kde je odpověď a podle toho, jak jsou přesvědčeni o své odpovědi, tak daleko si stoupnou od středové čáry. Stojí-li tedy úplně na kraji (jako na obrázku níže), znamená to určitě ano nebo určitě ne. Tato aktivita tak nutí žáky k výběru ANO/NE, nikoliv neví. Po každém rozmístění následuje diskuse. Žáci, kteří chtějí, mohou okomentovat, proč si tak stoupli, vždy se přihlásí a lektor/ka jim předává postupně slovo. Pro ostatní platí pravidlo, že se nevyjadřují k tomu, co dotyčný řekl, ale naslouchají a pokud mluví, tak mluví za sebe. Pravidla hry tedy nedovolují reakce typu: „To, co řekla Bára, je blbost, já si myslím...; Nechápu, jak si někdo může myslet takovou blbost...; Každý přece ví, že to tak není“. Žáci se vyjadřují tedy: „**Myslím si o tom, ... Domnívám se, že ..., Vnímám to ...**“. Důležité je, aby lektor/ka názory Žáků nijak nehodnotil/a, případně jen odpověděla „**Děkuji za názor**“. Cílem této aktivity je totiž diskuse, a ne dospět k nějakému řešení. Otázky mohou být různorodého charakteru. Tato aktivita je vhodná pro zhodnocení dne, který Žáci prožili, nebo pro zjištění jejich názoru na nějakou problematiku.

Tip: Aktivitu je dobré uzavřít společnou úvahou nad tím, jak ji Žáci vnímali a co si z ní odnášejí, v čem byla pro ně náročná, jak se cítili, když někdo měl jiný názor.

Aktivita č. 3: **KOUZELNÁ OPONA**

Dílčí cíl aktivity: reflexe, zpětná vazba, sdílení názorů

Prostředí: exteriér nebo prostornější interiér

Pomůcky, materiál: látková opona

Otevřením hracího prostoru žáci vstupují na scénu – zde je prostor pro rituál jednotlivce, nebo i skupiny. Půjde o imaginární svět, ve kterém žáci vyjádří svůj zážitek z proběhlého dne nebo může jít o imaginární svět plný různých fantastických věcí, zvířat a dějů.

Čas na aktivitu: 15-30 minut

III. BLOK: Úterý dopoledne

Název bloku: Hmyzí hemžení

Aktivita č. 1: **ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: podložky na jógu, ilustrace hmyzu, brouků

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Nejdříve si žáci prohlédnou ilustrace hmyzu a brouků, představí se, v jaký hmyz by se během rozcvičky mohli proměnit. Žáci se střídají v předcvičování. Rozcvičky mohou být rovněž tematizovány, jak bylo naznačeno výše, na základě kompetencí předcvičujícího. Každý den může být rozcvička věnována jinému druhu pohybu (např. jógové pozice, základy tai-či, taneční pojetí rozcvičky, rozcvička formou pohybových her apod.). Rozmanitosti a kreativnímu uchopení se meze nekladou a vyhneme se tak stereotypu. Vítejme nápady na obměny rozcvičky od dětí, jejich iniciativu v tomto smyslu neomezujeme, je však nutné dbát na rovnoměrné rozcvičení celého těla a bezpečnost.

Aktivita č. 2: **HLASOVÁ ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: -----

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Tato část rozcvičky bude sloužit k aktivaci hlasivek a rozhýbání obličejových svalů. Můžeme ji částečně zpracovat v tématu hmyzu. (Žáci budou pískat tence – ííí – jako komár. Bzučet bzz – jako včela a hlouběji mmm – jako čmelák.) Bude se pracovat s intenzitou zvuku a budeme se věnovat rovněž dechovým cvičením. Tuto hlasovou rozcvičku můžeme případně zakončit písničkou *Sedí mucha stěně*, s tím, že ji zpíváme vždy jen s jednou samohláskou (Saďá macha na sťaňa, Seděé meche ne stěně, Sidí michi ny stini atd.). I tato rozcvička může být zpracovávána kreativně, hravě, s obměnami pro každý

následující den. Pokud ji budeme provozovat v exteriéru, můžeme využít formy halekaček pro otevírání hlasu, práce se zvukem v prostoru apod.

Hlasovou rozcvičku Žáci poté zakončí vlastním pokřikem (signálem), který si v průběhu pondělního večerního bloku samy vytvořily.

Zařazení aktivity do programu závisí na stupni postižení žáků.

Aktivita č. 3: **KOMUNITNÍ KRUH**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: sedátka, mluvicí předmět (např. balonek)

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci sedí v kruhu a jeden po druhém sdílí, jak se momentálně cítí, co by dnes chtěli prožít a jestli je něco trápí. Lektor/ka adekvátně reaguje, pokud by z diskuse vyplynuly potřeby řešit nějaký problém, snaží se v rámci kruhu žáky podpořit v řešení.

Aktivita č. 4: **STRATEGICKÁ HRA NA MRAVENCE**

Dílčí cíl aktivity: spolupráce, komunikace, pozornost, rychlost, strategie, žák získá poznatky o mravencích

Prostředí: les

Pomůcky, materiál: 4 lana (pruhy) o délce 12 m, šátky pro mravenečnický, 60 papírků ve třech různých barvách, 3 pruhy krepového papíru (od každé barvy kartiček jeden), obrázky mravenců, jejich vývojová stádia

Čas na přípravu: 15 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 50 min.

Podrobný popis aktivity: Lektoři v lese vytvoří kolem tří stromů lanem kruhy, které budou představovat mraveniště červených, černých a lesních mravenců. Na kmen stromu uvážou jeden pruh krepového papíru, aby označili barevně mraveniště. Mraveniště jsou od sebe vzdálená 20 metrů a jsou rozmístěna do trojúhelníku. Uprostřed trojúhelníku je z lan vytvořen kruh, který bude určen pro mravenečnický (nebo jakékoliv jiné zvíře, jehož potravou jsou mravenci). Žáky rozdělíme na tři skupiny mravenců (snažíme se, aby byly skupinky vyvážené) a jednu mravenečnický (v této skupině doporučujeme mít nějaké zdatnější žáky). Přibližně na šest až sedm mravenců připadá jeden mravenečnický. Každé mraveniště dostane 60 kartiček (30 a 30 od barev, kterými není označeno jejich mraveniště). Mravenečnický si uvážou kolem ruky šátek. Lektor/ka žákům vysvětlí pravidla hry: různě barevné kartičky představují tři druhy potravy, kterou se mravenci živí: uhynulý hmyz, zbytky ovoce, semena. V každém mraveništi je náročná královna, která preferuje určitý druh potravy. V jednom dávají přednost uhynulému hmyzu, ve druhém zbytkům ovoce, ve třetím semenům. Aby byly královny spokojené, je třeba potravu vyměnit. Úkolem mravenců je tedy vyměnit co nejvíce barevných kartiček za kartičky stejné barvy, kterými je označeno jejich mraveniště a to tak, že běhají ze svého mraveniště do vedlejšího mraveniště a zde mění kartičky a běží s nimi zpět. Na cestu si mohou vzít maximálně dvě kartičky. Mravenečnický se snaží mravence chytit,

když se jim to podaří, tak jim mravenec (ať už běžel do cizího mraveniště nebo zpět do svého s vyměněnými kartičkami) musí odevzdat všechny kartičky, které nesl, a vrátit se do svého mraveniště. Mravenečník pak běží do svého obydlí (vyznačený kruh uprostřed) a zde kartičky odloží, pak může pokračovat v chytání dalšího mravence. Mravenečník nemůže ulovit dva a více mravenců, ale jen jednoho a zároveň je nesmí chytat v jejich mraveništi. Hra končí, pokud mravenci nemohou už nic mezi sebou vyměňovat nebo uplynula doba, kterou jsme si pro hru určili. Hru vyhodnotíme tak, že spočítáme, kolik každé mraveniště získalo svých kartiček, ty pak sečteme. Sečteme i kartičky mravenečníků. Žáci se posadí do kruhu a sdílí své pocity ze hry. Následuje diskuse na téma význam mravenců pro přírodu, výklad je doprovázen obrázky různých druhů mravenců a jejich vývojových stádií, potravních řetězců apod.

Tip: Lektoři hru sledují a řeší případné spory. Taky je dobré, když kartičky žáci zatíží kamenem, aby neuletěly, a nebo jim lektoři dají krabičky, do kterých mohou lístky odkládat. Při větším množství žáků přidáme ještě jedno mraveniště a podle toho taky zvýšíme počet mravenečníků a kartiček.

Zařazení aktivity do programu závisí na věku žáků a stupni postižení žáků.

Aktivita č. 5: **HRA NA PŘÍRODOVĚDCE**

Dílčí cíl aktivity: schopnost vnímání, pozorování, zapojení smyslů, spolupráce

Prostředí: zajímavé místo v přírodě

Pomůcky, materiál: blok či malý sešit, pastelky, tužka, papír (karton na podložení), zvětšovací sklo, provázek dlouhý 10 m., (počet pomůcek se odvíjí od počtu žáků)

Čas na přípravu: 10 min (před programem).

Čas na aktivitu: 30 min.

Podrobný popis aktivity: Vypravíme se s žáky na procházku prozkoumat určitý biotop, například les, louku, břeh řeky, park. Žáci se rozejdou a najdou si své místo, na kterém budou plnit úkoly. Aby se navzájem nerušili, měli by mít od sebe minimálně pětmetrové rozestupy.

Nabídka úkolů:

- Vytvořte provázkem kruh a pozorně sledujte živočichy a rostliny, které v něm můžete vidět. Ty, které znáte, zapisujte na papír jménem. Ty, které neznáte, ale zaujali vás, zkuste popsat, případně namalovat.
- Stejný kruh prozkoumejte zvětšovacím sklem: změnilo se něco, objevili jste něco nového? Případné zjištění opět запиšte.

Žáci si veškerá svá zjištění zapisují. Vytváří si tak jakýsi deník přírodovědce. Tyto deníky/bločky si děti uschovají, v následujících dramaticky-výchovně laděných aktivitách s nimi budeme dále pracovat.

Po svačině

Aktivita č. 6: **TVORBA PŘÍRODNÍCH BAREV**

Dílčí cíl aktivity: spolupráce, jemná motorika, strategické myšlení

Prostředí: vnitřní nebo venkovní s pevnou plochou či stoly

Pomůcky, materiál: uhel, kousky pálené červené cihly, kousky zaschlého jílu, hmoždíře, voda a arabská guma nebo olej jako pojivo, štětce, papíry, podložky, rukavice

Čas na přípravu: 10 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 30 min.

Podrobný popis aktivity: Žáky rozdělíme do tří skupin a každá má za úkol vytvořit přírodní barvu. Materiály je nutné rozemlít na jemný prášek a poté smíchat s pojivem.

Aktivita č. 7: JAK TO VIDÍM JÁ

Dílčí cíl aktivity: podpora fantazie, spolupráce, kreativity

Prostředí: vnitřní nebo venkovní s pevnou plochou či stoly

Pomůcky, materiál: přírodní a klasické barvy a štětce, sklenice na vodu, tužky, fixy, pastelky, barevné papíry, nůžky, lepidlo, křídly na papír, papíry o rozměrech alespoň A0

Čas na přípravu: 10 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 65 min.

Podrobný popis aktivity: Tvořivá aktivita navazuje najednu z předchozích aktivit. Žáci mají ve skupinkách společně vytvořit na papír jejich představu louky, lesa či jiné krajiny. Mohou vycházet z toho, co v přírodě objevili, ale mohou vytvářet i fantazijní lesy, louky a krajiny. K tvorbě mohou využít různých výtvarných pomůcek, technik a kombinovat je. Aktivitu uzavřeme tím, že skupinky připraví své výtvary na večerní vernisáž, připraví si řeč popisující, jak jejich dílo vzniklo, co na něm je.

IV. BLOK: Úterý odpoledne

Název bloku: Nech brouka žít

Aktivita č. 1: POTŘEBUJEME OPYLOVAČE?

Dílčí cíl aktivity: žáci si uvědomí, že jsme na opylovačích závislí

Prostředí: exteriér

Pomůcky, materiál: obrázky různých druhů ovoce a zeleniny, papírové květy, štětce, obrázky opylovačů (včely medonosné, včely samotářské, motýli apod), miska s moukou a kurkumou

Čas na přípravu: 15 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 30 min.

Podrobný popis aktivity: Před programem lektori rozmístí na dostatečně velkou plochu louky papírové květy. Lektori žákům vysvětlí, že spoustu plodů máme díky hmyzu, který opyluje květy, a vysvětlí žákům, jakým způsobem k opylení dochází. Pak si žáci prohlédnou obrázky různých opylovačů. Následuje hra: Žáci se rozdělí do čtyř skupin, každá skupina dostane svou obálku s obrázky. Úkolem žáků je v rámci svých skupin rozdělit obrázky ovoce a zeleniny na dvě hromádky, na jednu skládají plody, které vyrostou díky opylovačům, na druhou hromádku dávají ty plody, které podle nich nepotřebují opylení. Jakmile mají hotovo, lektori s žáky projdou všechny hromádky a vyhodnotí, zda žáci rozdělili obrázky správně. Na všech obrázcích jsou plody, které potřebují opylení. Co by se stalo, kdybychom o hmyz, který

opyluje, přišli? Museli bychom opylovače v jejich úslužné práci nahradit. Žáci dostanou štětce a jejich úkolem je přelétávat z květu na květ a „opylovat“ květy za pomoci štětců. Po určité době lektori žáky svolají zpět a posadí je do kruhu, v rámci kterého žáci vyhodnotí, jak se při hře cítili, zda jim připadá činnost opylovačů důležitá apod.

Aktivita č. 2: **VČELÍ ROJENÍ**

Dílčí cíl aktivity: Rozvoj pohybu, vnímání pohybu skupiny, napojení se na rytmus ostatních, prostorové vnímání

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: obrázek včelího roje

Čas na přípravu: ----

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Lektori žákům představí včelí rojení a ukáží související obrázek. Žáci ve skupině napodobují včelí rojení. Vždy jeden určený vede směr pohybu a rychlosti roje, ostatní se pokoušejí držet formaci a tempo. Žáci se tak pokouší napojit na sebe navzájem jen prostřednictvím vnímání pohybu a prostoru, nejprve je pohyb roje pomalý a postupně se tempo může zrychlovat. Dle pokynů lektora/lektorky se roj může rozpustit a žáci se pokouší rovnoměrně zaplnit prostor a poté se znovu do roje spojit. Ve vedení roje se několik žáků prostřídá. Roj také může být rozdělen na dvě skupiny apod.

Aktivita č. 3: **NAPODOBOVÁNÍ HMYZU**

Dílčí cíl aktivity: skupinová spolupráce, rozvoj fantazie, práce s vlastním tělem

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: deník přírodovědce, balící papír, psací potřeby, pastelky

Čas na přípravu: ----

Čas na aktivitu: 45 min

Podrobný popis aktivity: Žáci se rozdělí do skupin po 5 – 6 dětech. V těchto skupinách společně procházejí své deníky přírodovědce z dopoledních aktivit a zjišťují navzájem, s jakými živočichy se setkali. Poté mají za úkol v pantomimické skupinové scéně společně vyjádřit konkrétního živočicha. Jednotlivé skupiny postupně své živočichy pantomimou představí a ostatní se pokouší hádat, o jaké živočichy se jedná.

Na závěr si žáci společně udělají brainstorming a vytvoří seznam všech živočichů, s nimiž se toho dne setkali.

Aktivita č. 4: **NECH BROUKA ŽÍT**

Dílčí cíl aktivity: skupinová spolupráce, rozvoj fantazie, práce s vlastním tělem, vnímání hudby

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: reprobedny + zdroj zvuku (ideálně počítač), ze kterého pustíme dětem nahrávku písničky Juraje Kukury Nech brouka žít

Čas na přípravu: ----

Čas na aktivitu: 45 min.

Podrobný popis aktivity: Děti si sednou/lehnou na zem, mohou zavřít oči a pustíme jim píseň Juraje Kukury Nech brouka žít. Poté si s dětmi v kruhu povídáme o tom, o čem podle nich píseň byla. Potom zkusíme společně vyjmenovat všechnu „havěť“, která se v písni objevuje. Potom si píseň znovu pustíme, tentokrát i včetně videa a podíváme se na vizuální zpracování jednotlivých brouků ad., aby se děti pohybovým zpracováním mohly inspirovat. Následně se žáci rozdělí opět do skupin po cca 5 – 6 dětech a pokusí se na píseň vytvořit jednoduchou choreografii (pohybovou nebo taneční).

Zařazení aktivity do programu závisí na stupni postižení žáků.

Aktivita č. 5: **KRAJINA PO ZÁSAHU SKŘETA**

Dílčí cíl aktivity: rozvoj fantazie a kreativního vnímání, práce s vlastním tělem, skupinová spolupráce

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: obrazy krajiny, které děti vytvářely v rámci dopoledního bloku

Čas na přípravu: -----

Čas na aktivitu: 60 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci si pozorně prohlédnou svá vyobrazení přírodního prostředí. Poté je ve skupinách znázorní formou živých soch, které by měly prezentovat pozitivní ráz přírody. Poté se pokusí tyto živé sochy transformovat tak, aby vyjadřovaly zpustošenou krajinu po zásahu skřeta, který ničí hmyz (a tedy vše živé). Vždy jeden ze skupiny je sochařem. Jednotlivé skupiny se mohou pokusit přírodní výjevy zrcadlit, tj. pokusit se ve skupině vytvořit podle předobrazu jiné skupiny totéž sousoší.

Součástí je následná reflexe veškerých proběhlých dramaticky expresivních aktivit.

V. BLOK: Úterý večer

Název bloku: Slavnostní vernisáž

Aktivita č. 1: **VERNISÁŽ**

Dílčí cíl aktivity: žáci v rámci své skupiny představí svá díla; rozvoj komunikačních dovedností.

Prostředí: interiér

Pomůcky, materiál: výkresy, kolíčky na prádlo, prádelní šňůra, suroviny na občerstvení (jednohubky, pití), skleničky, talířky

Čas na přípravu: 30 min.

Čas na aktivitu: 90 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci si rozdělí role. Někteří budou připravovat občerstvení z připravených surovin, jiní budou instalovat výtvarná díla, která vznikla v rámci dopoledního programu, na prádelní šňůru. Jakmile je vše nachystáno, lektori zahájí vernisáž úvodním slovem a vyzvou první skupinku, aby představila své dílo. Prezentovat budou všichni žáci ve skupině, ve výkladu se tedy musí prostřídat všichni. Takto budou představena všechna výtvarná díla. Následně žáci korzují a detailně zkoumají všechna díla, u toho náležitě diskutují a občerstvují se. Lektori mohou program doprovázet hudebními nástroji, případně atmosféru dokreslit reprodukovanou hudbou.

Na konci programu lektori poděkují za splnění dnešní výzvy.

Aktivita č. 3: **KOUZELNÁ OPONA**

Dílčí cíl aktivity: reflexe, zpětná vazba, sdílení názorů

Prostředí: exteriér nebo prostornější interiér

Pomůcky, materiál: látková opona

Otevřením hracího prostoru žáci vstupují na scénu – zde je prostor pro rituál jednotlivce, nebo i skupiny. Půjde o imaginární svět, ve kterém žáci vyjádří svůj zážitek z proběhlého dne nebo může jít o imaginární svět plný různých fantastických věcí, zvířat a dějů.

Čas na aktivitu: 15-30 minut

VI. BLOK: Středa ráno

Název bloku: Dovádění v lese

Aktivita č. 1: **ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: Podložky na jógu

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se střídají v předcvičování. Rozcvičky mohou být tematizovány, jak bylo naznačeno výše, na základě kompetencí předcvičujícího. Každý den může být rozcvička věnována jinému druhu pohybu (např. jógové pozice, základy tai-či, taneční pojetí rozcvičky, rozcvička formou pohybových her apod.). Rozmanitosti a kreativnímu uchopení se meze nekladou a vyhneme se tak stereotypu. Vítejte nápady na obměny rozcvičky od žáků, jejich iniciativu v tomto smyslu neomezujeme, je však nutné dbát na rovnoměrné rozcvičení celého těla a bezpečnost.

Aktivita č. 2: **HLASOVÁ ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: -----

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Tato část rozcvičky bude sloužit k aktivaci hlasivek a rozhýbání obličejových svalů. Můžeme ji částečně zpracovat v tématu hmyzu. (Žáci budou pískat tence – ííí – jako komár. Bzučet bzz – jako včela a hlouběji mmm – jako čmelák.) Bude se pracovat s intenzitou zvuku a budeme se věnovat rovněž dechovým cvičením. Vedle běžných jazykolamů a artikulačních cvičení budeme precizně artikulovat slova z hmyzího světa (včela, vosy, čmelák, komár, vážka apod.). Tuto hlasovou rozcvičku můžeme případně zakončit písničkou *Sedí mucha stěně*, s tím že ji zpíváme vždy jen s jednou samohláskou (Saďá macha na s'ľaňa, Sedě meche ne stěně, Sidí michi ni stini atd.). I tato rozcvička může být zpracovávána kreativně, hravě, s obměnami pro každý následující den. Pokud ji budeme provozovat v exteriéru, můžeme využít formy halekaček pro otevírání hlasu, práce se zvukem v prostoru apod.

Hlasovou rozcvičku žáci poté zakončí vlastním pokřikem (signálem), který si v průběhu pondělního večerního bloku sami vytvořili.

Zařazení aktivity do programu závisí na stupni postižení žáků.

Aktivita č. 3: **KOMUNITNÍ KRUH**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: sedátka, mluvicí předmět (např. balonek)

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 20 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci sedí v kruhu a jeden po druhém sdílí, jak se momentálně cítí, co by dnes chtěli prožít a jestli je něco trápí. Lektor/ka adekvátně reaguje, pokud by z diskuse vyplynuly potřeby řešit nějaký problém, snaží se v rámci kruhu žáky podpořit v řešení. Řeč je svedena taktéž na program předešlého večera. Bylo žákům příjemné před ostatními prezentovat své výtvary? Jak se při tom cítili?

Aktivita č. 4: **ZA DOBRODRUŽSTVÍM LESE**

Dílčí cíl aktivity: myšlení, komunikace, spolupráce, koordinace pohybů

Prostředí: les (za nepříznivého počasí větší místnost)

Pomůcky, materiál: různé obrázky zvířat, rostlin, biotopů; listy rostliny, plody aj.; zápisové kartičky pro každou dvojici účastníků; šátky v počtu účastníků; lístečky se jmény účastníků

Čas na přípravu: 30 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 60 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se rozdělí do dvojic. Úkolem každé dvojice je vyluštit tajenku, a to tím způsobem, že plní na různých stanovištích úkoly. Za úspěšné splnění úkolu získají vždy písmeno tajenky. Poskládáním písmen pak získají výsledné slovo. V lese je tedy nutné vytvořit takový počet stanovišť, který odpovídá počtu písmen luštěného slova. Cestu ke stanovištím označí lektoři fábroky z krepových papírů, případně směrovkami z větví,

kamenů aj. Na každém stanovišti připraví rozličné úkoly, které budou děti ve dvojicích plnit. Za splnění úkolu obdrží žáci od lektora/lektorky písmeno do kartičky, nebo ho najdou na základě nápověd.

Dvojice žáků budou losovány pomocí papírků se jmény. Pro ozvláštňování aktivity k sobě každou dvojici lektor/ka sváže šátky a to tak, že jim sváže vnitřní nohy a ruce (pokud budou žáci během hry chtít vyměnit svázané ruce a nohy, mohou na některém ze stanovišť požádat lektora/lektorku). Dvojice neodstartují všechny zároveň, ale budou na trasu vypouštěny postupně, a to v takovém pořadí, jak bylo vylosováno pořadí dvojic.

Příklady možných úkolů na stanovištích:

- Přiřaď k siluetě živočicha jeho jméno (nachystány obrázky siluet hmyzu a na kartičkách jejich názvy).
- Dopln druhou část názvu zvířete: např. bourec (morušový), včela (medonosná), roháč (obecný), ruměnice (pospolná) atd.
- Poznej přírodovědné nesmysly (např. včela žije ve vodě, roháč sbírá nektar, chyták: okřídlený mravenec – není nesmysl apod.)
- Slož rozstříhaný obrázek zvířete.

Tip: I když se zdá být hlavním cílem vyluštění tajenky, nejdůležitější při tomto úkolu je vzájemná komunikace a spolupráce ve dvojici. Proto doporučujeme hru uzavřít reflexí, abychom zjistili, co se žákům zdálo obtížné, zda jim nebylo něco nepříjemné aj.

Po svačině

Aktivita č. 5: ODCHYT LUČNÍHO HMYZU

Dílčí cíl aktivity: Žáci pozorují rozmanitost hmyzu na louce, vyzkouší si strukturovanou badatelskou výuku

Prostředí: exteriér

Pomůcky, materiál: smýkačky, určovací klíče, psací potřeby, výkresy

Čas na přípravu: 10 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 70 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se posadí do kruhu, lektori jim sdělí, že jejich dalším úkolem bude prověřit diverzitu/rozmanitost místní louky neboli zda už se začíná projevovat oslabování zlého skřeta. Žáci se rozdělí do skupin a v rámci svých skupin si nejprve tipnou, kolik různých druhů hmyzu na louce objeví, své úvahy si zapíší na papír. Následně dostanou pomůcky – smýkačky a určovací klíče. Než vyrazí do terénu, lektori je poučí o bezpečném odchytu hmyzu. Po 40 minutách se žáci vrátí zpět a zjištěné zpracují jako poster. Následně každá skupina odprezentuje, jaké druhy hmyzu se jim podařilo odchytit. V rámci prezentace svých výsledků každá skupina zhodnotí, jak se jim aktivita líbila a na jaké zajímavosti v průběhu aktivity žáci přišli. Prezentace tak slouží i jako zpětná vazba pro lektory.

VII. BLOK: Středa odpoledne

Název bloku: Dramatické hmyzí etudy

Aktivita č. 1: KRESLENÍ ZPUSTOŠENÉ KRAJINY

Dílčí cíl aktivity: skupinová spolupráce, podpora kreativity a výtvarného projevu

Prostředí: vnitřní nebo venkovní s pevnou plochou či stoly

Pomůcky, materiál: vodové barvy a štětce, sklenice na vodu, tužky, fixy, pastelky, barevné papíry, nůžky, lepidlo, křída na papír, papíry o rozměrech alespoň A0

Čas na přípravu: 10 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 65 min.

Podrobný popis aktivity: V této aktivitě vycházejí žáci ze svých výkresů, prezentovaných v rámci včerejší vernisáže. Pokusí se tutéž krajinu, kterou zpracovali v rámci včerejší aktivity, uchopit výtvarně znovu, ale tentokrát zpustošenou skřetem. Opět je na žácích, jakou výtvarnou techniku pro své zpracování zvolí. Mohou se pustit i do 3D zpracování. Vznikne tak dvojí – pozitivní a negativní ráz jedné krajiny. Obojí zpracování bude využito jako kulisy pro závěrečné dramatické hmyzí pásmo etud.

Aktivita č. 2: ČETBA A REFLEXE

Dílčí cíl aktivity: vnímání čteného textu, relaxace

Prostředí: klidná místnost, kde se žáci mohou pohodlně usadit či uložit k relaxaci při četbě, případně tiché klidné místo na louce či v lese

Pomůcky, materiál: podložky na jógu, kniha Mizící hmyzíci (Krolupperová, 2013)

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 30 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se pohodlně usadí a lektor/ka jim předčítá vybranou kapitolu z knihy D. Krolupperové Mizící hmyzíci. Poté si žáci společně shrnou příběh kapitoly, vyjmenují postavy příběhu a zkusí navrhnout pokračování zápletky.

Aktivita č. 3: POTRAVNÍ ŘETĚZCE - HLEDÁNÍ POSTAV A DĚJE PŘÍBĚHU

Dílčí cíl aktivity: seznámení s pojmem potravní řetězec, spolupráce, podpora kreativity, komunikace

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny, případně tiché klidné místo na louce či v lese

Pomůcky, materiál: plstění ptáci, ilustrace hmyzu, balící papír pro tvorbu myšlenkové mapy, psací potřeby, fixy, pastelky

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 40 min.

Podrobný popis aktivity: S žáky nejprve vedeme rozhovor o tom, jak důležitou roli hraje hmyz v potravním řetězci, živí se jimi mimo jiné i mnoho druhů ptáků. Žákům ukážeme plstěné modely ptáků a dáme jim prostor si modely pořádně prohlédnout, osahat. Žáci si

také prohlédnout ilustrace hmyzu. Následuje společný brainstorming nad tím, jaké příběhy by bylo možné zpracovat do krátkých dramatických etud. Žáci nejprve zvolí postavy (personifikace hmyzího světa, ale i pohádkové postavy chránící přírodu – např. růžové víly, které vystupují v knize Krolupperové, ničivý skřet nebo členové organizace na záchranu hmyzu; Žáci mohou vycházet z inspirace knižní předlohou, z příběhu legendy projektu, ale mohou vystavět příběh o potravním řetězci dle vlastní fantazie). Jednotlivé nápady budou Žáci zaznamenávat na papír formou myšlenkové mapy.

Aktivita č. 4: **HMYZÍ EPIZODY**

Dílčí cíl aktivity: komunikace, spolupráce, kreativní myšlení

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny, případně tiché klidné místo na louce či v lese

Pomůcky, materiál: různé kartony, gáza, látky, vlna, proutky, nůžky, fixy, štětinové drátky na výrobu specifik pro daný hmyz, který si Žáci vyberou

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 60 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se rozdělí do čtyř skupin a v nich společně vytvoří krátké dramatické etudy, jejichž tématem bude hmyzí říše. Podstatou je, aby se jednalo o krátké příběhy, které mají svůj začátek, zápletku a rozuzlení. Skupiny dostanou prostor pro samostatnou práci na příběhu, poté si jednotlivé příběhy navzájem odprezentují.

Následuje reflexe těchto dramaticky zpracovaných příběhů. Jejich součástí bude také částečná textová fixace příběhu, aby na něm bylo možné v následujícím dni dále pracovat.

Aktivita č. 4: **4 HMYZÍ POHYBOVÉ ETUDY**

Dílčí cíl aktivity: imitace pohybu, vnímání pohybu, prostoru, vlastního těla, napojení na druhého, práce s tonusem

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny, případně tiché klidné místo na louce či v lese

Pomůcky, materiál: ---

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 25 min.

Podrobný popis aktivity: Na základě předchozích aktivit Žáci zvolí ve svých dramatických etudách určité druhy hmyzu, které budou v personifikované podobě prezentovat. Tyto jednotlivé druhy (např. motýl, moucha, včela, komár, mravenec, slunéčko apod.) se nyní pokusí ztvárnit společně pohybovou etudou. Pohybují se na základě pokynů lektora/lektorky v prostoru. Nejdříve se snaží postojem (tonusem), způsobem chůze, gesty apod. každý po svém zpracovat konkrétního živočicha. Poté lektor/ka zvolí jednu konkrétní formu, do níž se všechny pokusí sjednotit a pohybovat se stejným způsobem. Poté se jeden z Žáků promění ve zlého skřeta a svým dotekem či gestem ostatní „hmyz“ zmrazuje. Žáci se zastavují v prostoru ve štronzu.

VIII. BLOK: Středa večer

Název bloku: Oheň

Aktivita č. 1: Všechno hoří, co dřevěné je, anebo ne?

Dílčí cíl aktivity: Žáci naplánují postup rozdělání ohně. Pokusem ověří, zda velikost a druh dřeva má vliv na rychlost hoření. Žáci si na ohni upečou buřty.

Prostředí: u ohniště

Pomůcky, materiál: dřevěné klacky různých velikostí a druhů dřeva, sirky, noviny, buřty, pečivo

Čas na přípravu: 15 min.

Čas na aktivitu: 60 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci při večerním opékání opět vyzkouší své badatelské dovednosti. Jejich úkolem bude zpracovat otázku: Má velikost a druh dřeva vliv na rychlost hoření? Žáci si sami bez pomoci lektorů vytvoří a zapíší své domněnky, naplánují a provedou pokus, následně výsledek pokusu zkonfrontují se svými původními domněnkami a odprezentují výsledek experimentu. Pak si upečou buřty na ohni.

U ohně si lektori s žáky zopakují a společně zhodnotí průběh programu tohoto dne. Následně poděkují žákům za splnění dalších výzev.

Aktivita č. 2: **KOUZELNÁ OPONA**

Dílčí cíl aktivity: reflexe, zpětná vazba, sdílení názorů

Prostředí: exteriér nebo prostornější interiér

Pomůcky, materiál: látková opona

Otevřením hracího prostoru Žáci vstupují na scénu – zde je prostor pro rituál jednotlivce, nebo i skupiny. Půjde o imaginární svět, ve kterém Žáci vyjádří svůj zážitek z proběhlého dne nebo může jít o imaginární svět plný různých fantastických věcí, zvířat a dějů.

Čas na aktivitu: 15-30 minut

IX. BLOK: Čtvrtek ráno

Název bloku: Kůrovci v řetězci

Aktivita č. 1: **ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: podložky na jógu

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Podrobný popis aktivity: Žáci se střídají v předcvičování. Rozcvičky mohou být tematizovány, jak bylo naznačeno výše, na základě kompetencí předcvičujícího. Každý den může být rozcvička věnována jinému druhu pohybu (např. jógové pozice, základy tai-či, taneční pojetí rozcvičky, rozcvička formou pohybových her apod.). Rozmanitosti a kreativnímu uchopení se meze nekladou a vyhneme se tak stereotypu. Vítráme nápady na obměny rozcvičky od dětí, jejich iniciativu v tomto smyslu neomezujeme, je však nutné dbát na rovnoměrné rozcvičení celého těla a bezpečnost.

Aktivita č. 2: **HLASOVÁ ROZCVIČKA**

Dílčí cíl aktivity: Stmelení komunity, uvědomění si vlastního těla

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: -----

Čas na přípravu: 5 min. (před programem).

Čas na aktivitu: 15 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Tato část rozcvičky bude sloužit k aktivaci mluvidel a rozhýbání obličejových svalů. Můžeme ji částečně zpracovat v tématu hmyzu. (Děti budou pískat tence – ííí – jako komár. Bzučet bzz – jako včela a hlouběji mmm – jako čmelák.) Bude se pracovat s intenzitou zvuku a budeme se věnovat rovněž dechovým cvičením. Vedle běžných jazykolamů a artikulačních cvičení budeme precizně artikulovat slova z hmyzího světa (včela, vos, čmelák, komár, vážka apod.). Tuto hlasovou rozcvičku můžeme případně zakončit písničkou *Sedí mucha stěně*, s tím že ji zpíváme vždy jen s jednou samohláskou (Saďá macha na sťaňa, Seděé meche ne stěně, Sidí michi ny stini atd.). I tato rozcvička může být zpracovávána kreativně, hravě, s obměnami pro každý následující den. Pokud ji budeme provozovat v exteriéru, můžeme využít formy halekaček pro otevírání hlasu, práce se zvukem v prostoru apod.

Hlasovou rozcvičku děti poté zakončí vlastním pokřikem (signálem), který si v průběhu pondělního večerního bloku samy vytvořily.

Zařazení aktivity do programu závisí na stupni postižení žáků.

Aktivita č. 3: **KOMUNITNÍ KRUH**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: sedátka, mluvicí předmět (např. balonek)

Čas na přípravu: 5 min.

Čas na aktivitu: 15 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Žáci sedí v kruhu a jeden po druhém sdílí, jak se momentálně cítí, co by dnes chtěli prožít a jestli je něco trápí. Lektor/ka adekvátně reaguje, pokud by z

diskuse vyplynuly potřeby řešit nějaký problém, snaží se v rámci kruhu žáky podpořit v řešení.

Aktivita č. 4: **JEDEN BEZ DRUHÉHO SE NEOBEJDE ANEB POTRAVNÍ ŘETĚZCE**

Dílčí cíl aktivity: Žáci si uvědomí, že hmyz slouží jako potrava pro mnohé živočichy

Prostředí: exteriér

Pomůcky, materiál: obrázky živočichů

Čas na přípravu: 10 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 25 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Lektori žákům připomenou pojem potravní řetězec. Žáci se zamyslí nad tím, pro jaké další živočichy kromě ptáků, může hmyz sloužit jako potrava. Následně se žáci rozdělí do skupinek po 5, každá skupinka dostane na výběr obrázky živočichů, ze kterých dle svého uvážení tvoří potravní řetězec tak, že obrázky pokládají na zem, jak jdou za sebou v rámci potravního řetězce. Přitom zjišťují, že hmyz je nezastupitelným článkem v potravním řetězci mnohých živočichů.

Po ukončení hry lektor/ka provede zpětnou vazbu formou otázek: dozvěděli jste se něco nového? Překvapilo vás něco?

Po svačině

Aktivita č. 5: **SEZNÁMENÍ S KŮROVCI**

Dílčí cíl aktivity: Žáci se seznámí s lýkožroutem smrkovým jako původcem kůrovcové kalamity

Prostředí: exteriér

Pomůcky, materiál: ilustrace lýkožrouta, fotky lesů napadených lýkožroutem smrkovým, fotky smíšených lesů s vhodnou druhovou skladbou, plstěný model datla

Čas na přípravu: 15 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 75 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Lektori v rámci vycházky žákům ukáží ilustraci lýkožrouta smrkového a žákům vysvětlí, že tito malí nenápadní brouci způsobují kůrovcovou kalamitu v lesích, respektive jejich larvy, které požírají lýko smrků. Stromy pak usychají a hynou. Lektori ukáží obrázek napadených lesů a žákům vysvětlí, že druhově pestré lesy, ve kterých nerostou pouze smrky, ale i různé jiné druhy stromů, se kůrovců nemusí tolik obávat, protože lýkožrout smrkový napadá přednostně smrky. Lektori výklad podpoří obrázkem druhově pestrého lesa, nebo přímo v terénu ukáží druhovou skladbu názorně v lese na konkrétních stromech. Pokud chceme mít zdravé lesy, musí být pestré. I lýkovec je však v něčem užitečný, protože slouží jako potrava například pro datla. Lektori žákům ukáží model

datla. Následuje hra na honěnou, kdy jeden lektor nebo jeden z žáků představuje datla, který honí ostatní žáky - kůrovce.

X. BLOK: Čtvrtek odpoledne

Název bloku: Dramatické pásmo

Aktivita č. 1: OPAKOVÁNÍ HMYZÍCH ETUD

Dílčí cíl aktivity: podpora kreativity, cvičení paměti, kultivace projevu

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: seznam postav z hmyzích etud, myšlenkové mapy a zápis fixace textu hmyzích etud z včerejší aktivity

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 60 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Aktivita vychází z včerejších dramatických etud. Děti si své příběhy zkusí znovu přehrát, vylepšit je a vybrat z nich ty, které jsou podle nich samotných nejzajímavější a nejpovedenější, tj. vhodné k závěrečné prezentaci v rámci hmyzího představení. Vybrané budou děti společně pilovat k finální podobě.

Aktivita č. 2: PROPOJENÍ DO JEDNODUCHÉHO DRAMATICKÉHO PÁSMÁ

Dílčí cíl aktivity: podpora kreativity, cvičení paměti, kultivace projevu, komunikace, spolupráce, schopnost reflexe aktivit, sebereflexe

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: seznam postav z hmyzích etud, myšlenkové mapy a zápis fixace textu hmyzích etud z včerejší aktivity, případně nahrávky písní skladeb Nech brouka žít, Let čmeláka, podklad Sluníčko, sluníčko, hudební nástroje, papír, tužky + další psací potřeby, reprobedny + zařízení k přehrávání hudby (ideálně počítač)

Čas na přípravu: ---

Čas na aktivitu: 60 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Žáci si vyberou ze všech dramaticko-výchovných aktivit, které jsme společně absolvovali, ty, které se jim nejvíce líbily, a byli by je schopni zahrnout do závěrečného dramatického pásmá. Toto dramatické pásmo nebude žádným uceleným divadelním kusem, ani nebude aspirovat na faktické divadelní představení. Bude se jednat pouze o jakousi přehlídku drobných dramatických etud. Je jen na dětech, zda a kolik zařadí dramatických etud, kolik tanečních choreografií. Mohou využít i forem z hlasové rozcvičky (voicebandové zpracování), živých soch nebo jiných pohybových etud (včelí roj apod.). Jednotlivá „čísla“ se za sebe žáci pokusí vhodně zařadit spojit v relativně ucelené dramatické

pásmo, které se pokusí několikrát po sobě v kuse „přehrát“, aby je byli schopni druhého dne v rámci rozloučení odehrát a odprezentovat ostatním (především pedagogům).

Je jen na dětech, kdo se ujme jaké role v rámci tvorby a sestavení dramatického pásma (scénograf, režisér, dramaturg, sbor, technická výpomoc, zvukař apod.)

Aktivita č. 3: **TVORBA KOSTÝMŮ**

Dílčí cíl aktivity: tvorba kostýmů použitelných v dramatickém pásmu, podpora kreativity

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: papír, krepový papír, tužky, fixy, pastelky, barvy, nůžky a další výtvarné potřeby, seznam postav z hmyzích etud, barvy na obličej

Čas na přípravu: ----

Čas na aktivitu: 60 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Na základě toho, jak děti sestavily dramatické pásmo a postav, které v tomto pásmu budou vystupovat, si děti vytvoří adekvátní jednoduchý kostým. Kostýmy budou tvořeny pouze náznakem a vesměs z papíru (a krepového papíru) a pomocí masek vytvořených přímo na tváři barvami na obličej.

XI. BLOK: Čtvrtek večer

Název bloku: Za svatojánskými broučky

Aktivita č. 1: **SVĚTLUŠKY**

Dílčí cíl aktivity: prožitek v lese

Prostředí: les

Pomůcky, materiál: led diodová světýlka (alespoň 100 ks), louče, baterka, proutěný košík

Čas na přípravu: 60 min.

Čas na aktivitu: 90 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Aktivitu je nutné provést až po setmění. Před samotnou aktivitou lektoři rozmístí podél cesty hořící louče a na konci trasy na určitém území na kraji lesa položí na zem jednotlivá světýlka. Lektoři před výpravou žáky motivují: *Dnes je kouzelná noc, kdy za soumraku vylétávají svatojánští broučci, aby odehnali zlé síly a přilákali ty dobré. Přesně tyto svatojánské broučky potřebujeme k tomu, aby se nám podařilo uzdravit krajinu a zahnat zlého skřeta. Svatojánští broučci jsou plachá stvoření, a proto musíme jít v naprosté tichosti až na místo, kde je uvidíme. Na cestu nám budou svítit louče. Až se dostaneme na místo, kde uvidíme svatojánské broučky, bude vaším úkolem sbírat broučky po jednom a odnášet je do proutěného koše na dohodnuté místo. Ale pozor! Svatojánské broučky hlídá strážce lesa. Když na vás posvítí světlem, musíte broučka okamžitě položit na zem, vrátit se za*

lektorem/lektorkou a pohládit pařez, u kterého bude stát. Pak můžete pokračovat ve sbírání. Pokud byste tento rituál neudělali, svatojánští broučci ztratí svoji moc.

Jedna z lektorů se do lesa vydá dřívě a schová se za strom. Pokud budou žáci neopatrní a budou dělat velký hluk, posvítí na ně baterkou.

Jakmile jsou všichni broučci sesbíráni, vydají se žáci v tichosti zpět. Zde rozmístí svatojánské broučky na zahradu a v tichosti se vydají do svých pokojů.

XII. BLOK: Pátek dopoledne

Název bloku: Výhra nad skřetem

Aktivita č. 1: **KOMUNITNÍ KRUH**

Dílčí cíl aktivity: stmelení komunity

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: sedátka, mluvicí předmět (např. balonek)

Čas na přípravu: 10 min.

Čas na aktivitu: 20 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Žáci sedí v kruhu a jeden po druhém sdílí, jak se momentálně cítí, jak se jim líbil program předešlého dne. Jak se cítili po noční stezce za svatojánskými broučky. Lektori dětem poděkují za splněné výzvy.

Aktivita č. 2: **PREZENTACE DRAMATICKÉHO PÁSMA**

Dílčí cíl aktivity: kultivace projevu, schopnost prezentovat se před ostatními

Prostředí: prostorná místnost s dobrou akustikou / bez ozvěny

Pomůcky, materiál: kostýmy, divadelně upravený prostor s vyčleněným hledištěm a jevištěm, rekvizity, repro-bedny + zařízení k přehrávání hudby, vybrané zvukové stopy

Čas na přípravu: 30 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 40 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Žáci odprezentují před ostatními dramatické pásmo, které v průběhu včerejších dramatických aktivit sestavili. Následně bude probíhat reflexe, mj. i toho, jak se cítili v pozici herce před diváky.

Aktivita č. 3: **PŘIJETÍ DO ORGANIZACE**

Dílčí cíl aktivity: žáci se stanou členy organizace

Prostředí: exteriér

Pomůcky, materiál: projev, obálka s tvrzením o hmyzu z prvního dne pobytu

Čas na přípravu: 10 min.

Čas na aktivitu: 20 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Lektor/ka přečte projev, na základě kterého všem účastníkům mise poděkuje za nadšení a nasazení, s jakým jim pomohli problém s mizíci hmyzáky vyřešit. Ještě před tím, než proběhne rituální přijetí do řad členů organizace, mají žáci otevřít obálku se sdělením, které si napsali během prvního dne pobytu, a přečíst si, co napsali a znovu odpovědět na stejnou otázku, tedy: Jaké pocity v tobě vyvolává hmyz? Následně žáci sdělují, jaké poznatky, informace, přesvědčení si z programu odnáší a pokud chtějí, mohou i sdělit, zda se posunulo jejich vnímání hmyzu a jak.

Aktivita č. 4: **ZPĚTNÁ VAZBA**

Dílčí cíl aktivity: Žáci ohodnotí program pobytu, sdílí své emoce

Prostředí: exteriér/interiér

Pomůcky, materiál: kruh s výsečemi představující jednotlivé bloky programu, psací potřeby, emoční kartičky

Čas na přípravu: 15 min. (před programem)

Čas na aktivitu: 20 min.

Věk: od 9 do 12 let

Počet účastníků: 20 – 30 žáků

Podrobný popis aktivity: Žáci hodnotí jednotlivé bloky programu tak, že kreslí puntík na kruhový graf. Čím blíže je puntík ke středu kruhu, tím více se jim konkrétní části programu líbily a naopak. Následně lektor před žáky rozmístí emoční kartičky a žáci si vybírají obrázek, který koresponduje s jejich aktuálním emočním rozpoložením. Kartičky si vybírají i lektor a zahajují sdílení. Řeknou, co je na kartičce a důvod, proč si vybraly právě tuto kartičku. Pak předají slovo dál. Kdo nechce mluvit, nemusí, postačí, když obrázek ukáže.